

Doğrudan Yabancı Sermaye Yatırımları ile İhracat Arasındaki İkame ve Tamamlayıcılık İlişkisi: Gelişmekte Olan Ülke Örneği

Huriye Alkın¹, Ramazan Kaplan², Kemal Türkcan³

Özet

Doğrudan sermaye yatırımları (FDI), küresel entegrasyonda büyük önem teşkil etmektedir. FDI akımları ticaret akımlarından daha hızlı büyümektedir. Dünya ticaretinde çok uluslu firmalar büyük bir rol oynamaktadır. Fakat çok uluslu firmaların yurt dışında üretimi ile uluslararası ticareti arasındaki ilişki tam olarak saptanamamıştır. Uluslararası ticaret literatüründe FDI ile ihracat arasındaki ilişkinin araştırılması için yatay ve dikey FDI yaklaşımları kullanılmaktadır. Yatay FDI yaklaşımı aynı mal ve hizmet ürünlerinin farklı ülkelerde yer alan üretim noktalarında üretilmesini analiz konusu etmektedir. Markusen (1984) ve Brainard (1997) tarafından yapılan yatay FDI çalışmalarına göre, ülkelerin aynı teknoloji ve faktör donanımına sahip olması durumunda FDI ile ticaret arasında ikame ilişkisi ortaya çıkar. Dikey FDI yaklaşımında ise üretim bölümlenmesi (outsourcing) yolu izlenmektedir. Üretim bölümlenmesi, üretim sürecinin farklı noktalardaki farklı ülkeler arasında bölünmesi olarak tanımlanabilir. Bu yaklaşımın teorik modellerinin temellerini atan Helpman (1984) ve Helpman ve Krugman (1985), FDI ve ticaret arasındaki ilişkinin yönünün tamamlayıcı nitelikte olacağını belirtmektedir. Bu çalışmada, Türkiye'den 200'ün üzerinde ticari partnere yapılan doğrudan sermaye yatırımları ile o ülkelere yapılan ihracat arasında ikame veya tamamlayıcı bir ilişki olup olmadığını araştırmak amaçlanmaktadır. Makalede 1995-2014 yılları arasındaki ürün bazlı ticari veriler kullanılarak panel veri analizi yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Doğrudan Yabancı Sermaye Yatırımları, Bölümleme-Dış Kaynak Kullanımı, Panel Veri Analizi

JEL Kodları: F14, F15, F23

¹ Akdeniz Üniversitesi, Antalya, Türkiye, huriyealkin@akdeniz.edu.tr

² Akdeniz Üniversitesi, Antalya, Türkiye, ramazankaplan79@hotmail.com

³ Akdeniz Üniversitesi, Antalya, Türkiye, kturkcan@akdeniz.edu.tr

Substitute and Complementary Relationship between Foreign Direct Investment and Exports: Evidence from a developing country

Abstract

Foreign direct investment (FDI) has become an increasingly important part of global integration. Flows of FDI have been increasing faster than trade flows. Multinational firms have an important role in world trade but the relationship between production abroad and trade for multinational firms couldn't be determined. In the trade literature, horizontal and vertical FDI approach is using for investigating relationship between FDI and export. Horizontal FDI approach consists of the production of the same goods or services in different countries in multiple plants. According to the horizontal FDI studies by Markusen (1984) and Brainard (1997), FDI will substitute for trade when countries are similar in technologies and factor endowments. Vertical FDI approach follows a path of production fragmentation (outsourcing) by stages. Fragmentation can be defined as division of production process into different locations across different countries. Helpman (1984) ve Helpman and Krugman (1985), based on theoretical models related to vertical FDI, state complementary relationship between FDI and trade. This study aims to analyze whether there is a substitution or complementary relationship between FDI and export in the Turkish economy with more than 200 trade partners. In this study, panel data analysis is carried out using product-level trade data over the period from 1995 to 2014.

JEL Codes: F14, F15, F23